

Stikstof Actieplan Provincie West-Vlaanderen

INLEIDING

Landbouw, transport, industrie, energieproductie en huishoudens stoten stikstof uit (= emissie). Stikstof wordt na de emissie over een bepaalde afstand meegevoerd met de wind, en daalt vervolgens neer op de bodem (depositie). Deze depositie, zeker in de buurt van natuurgebieden met bepaalde habitattypes, zorgt voor een te hoog stikstofgehalte in de bodem en het water, maar ook tot een verzuring van de bodem.

Natuur heeft uiteraard stikstof nodig. Maar teveel is nooit goed: bepaalde habitattypes kunnen maar een beperkte hoeveelheid aan stikstof aan. Per habitatype is bepaald wat de maximale hoeveelheid stikstof is die dit habitatype nodig heeft = KDW (kritische depositiewaarde¹).

In Vlaanderen werd in 2019 voor 63% van de beschermde habitattypes een overschrijding van de KDW vastgesteld. Dit betekent dat dit habitatype onder druk staat. De uitstoot van stikstof moet dus afnemen voor het behoud en herstel van de natuurtypes, ecosystemen en de biodiversiteit en het bereiken van een gunstige staat van instandhouding (= de IHD (instandhoudingsdoelstellingen, bepaald per habitatype²))

De Vlaamse Regering wil dit doen via de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Die aanpak heeft tot doel om de uitstoot van stikstof terug te dringen en tegelijk economische ontwikkeling mogelijk te maken.

Op 23 februari 2022 bereikte de Vlaamse regering een voorakkoord omtrent de PAS. Hierna volgde een openbaar onderzoek, dat op 17 juni 2022 afliep. Lokale en Provinciale overheden konden tot 1 augustus 2022 een advies formuleren.

Provincie West-Vlaanderen maakte een advies op de PAS op en bezorgde dit aan de Vlaamse overheid. Naast het formuleren een Provinciaal advies op de PAS wil Provincie West-Vlaanderen nagaan hoe de Provincie zelf samen met de partners / betrokken actoren werk kan maken van een eigen ondersteunend beleid, gebaseerd op de geformuleerde adviezen.

¹ KDW = hoeveelheid stikstofdepositie (kilogram stikstof per hectare per jaar) voor een bepaald ecosysteem waaronder er op lange termijn, geen betekenisvolle verandering in de biodiversiteit optreedt.

² Een beschermde soort die als leefgebied een Europees beschermd habitat of leefgebied heeft. Deze soorten vormen een belangrijke graadmeter voor de staat van instandhouding van hun habitat. Vlaanderen kent 47 habitattypes die een Europese bescherming hebben.

PROVINCIAAL STIKSTOFACTIEPLAN

De provincie wil als dé landbouwprovincie in Vlaanderen de West-Vlaamse landbouwer ondersteunen, en samen actief de mogelijkheden tot reductie van emissies verkennen maar vooral ook realiseren waar mogelijk.

Het provinciaal actieplan is samen te vatten onder drie grote noemers, namelijk 'innovatie', 'realisatie' en participatie. Dit jaar nog worden verschillende acties opgestart waarmee de provincie, samen met de nodige partners, deze uitdagingen op het platteland wil aangaan. Het gaat over innovaties stimuleren om emissies te reduceren, meten en monitoren, plattelandsondernemers ondersteunen, natuurdoelen mee helpen realiseren en onderzoeksvraagstukken behandelen. En dit alles vanuit een samenwerkingsstructuur, die bruggen slaat in plaats van afbreekt.

De focus van dit provinciaal stikstofreductieactieplan ligt enerzijds op bronmaatregelen die de emissies kunnen terugdringen, en anderzijds op milderende maatregelen. De milderende maatregelen zijn gericht op het ondersteunen van ondernemers bij het maken van een transitie, maar kunnen eveneens gericht zijn op het realiseren van de natuurdoelstellingen.

Hierbij merken we op dat voor het realiseren van de natuurdoelstellingen een geïntegreerde aanpak noodzakelijk is. Ook het nemen van acties gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit horen hierin thuis. Deze acties worden niet in dit rapport opgenomen, hiervoor verwijzen we naar het provinciaal waterkwaliteitsactieplan, waar de specifieke acties tot verbeteren van de waterkwaliteit (zoals inzetten op constructed wetlands, aanleg van denitrificatiebekkens, ...) worden opgenomen.

Naast enkele concrete acties die op korte termijn opgestart kunnen worden, formuleren we ook enkele onderzoeksvragen. Er zijn nog heel wat onduidelijkheden, en daar waar mogelijk willen we zelf enkele onderzoeken opstarten, wanneer deze van belang zijn voor het provinciale beleid op grondgebied van de provincie West-Vlaanderen.

Acties gericht op het stimuleren van innovaties (emissiereductie)

- (a) Interreg Vlaanderen – Nederland project RAMBO = Reductie van Ammoniak via Brongerichte en flankerende Oplossingen. Het project wil maatregelen en technieken ontwikkelen die varkens- en pluimveehouders in staat stellen om hun ammoniakuitstoot aanzienlijk te verminderen. Er wordt onder andere gekeken naar verbeteringen op het gebied van voeding, huisvesting, stalklimaat en management.
- (b) PAS-klare innovaties. Lanceren oproep Innovaties in kader van PAS – West-Vlaamse KMO's zijn sterke innovators en nauw betrokken op de evoluties in de land- en tuinbouwsector. Via een oproep en bijhorend subsidiereglement willen we de West-Vlaamse KMO's

stimuleren om samen met de landbouwers op zoek te gaan naar innovatieve oplossingen en deze bij succes te laten valideren bij het W-COM-V

- (c) Provincie West-Vlaanderen en Inagro ambiëren een actief partnerschap in kader van de HORIZON-CL6-2024-ZEROPOLLUTION-01-1 oproep “Demonstrating how regions can operate within safe ecological and regional nitrogen and phosphorus boundaries”. Deadline indiening is 22 februari 2024.

Inagro zet in dit kader in op recuperatie van nitraten en fosfaten via diverse toepassingen. Het pilotgebied waarin dit uitgewerkt wordt, is Bovenloop IJzer. Binnen de diverse living labs wordt ingezet op enkelvoudige en geïntegreerde praktijken die helpen de emissies van N- en P uit de landbouw in balans te brengen, de bodemgezondheid te verbeteren, eutrofiëring en waterkwaliteit aan te pakken en het teveel aan emissies in de lucht terug te brengen.

Acties gericht op het ondersteunen en sensibiliseren van ondernemers

- (d) TO-Ver Landbouw: Toekomstbestendige verdienmodellen voor landbouwers in kwetsbare gebieden. 4 landbouwers, met elk een andere achtergrond en toekomstwensen, worden begeleid op basis van de Verdienwijzer ILVO. De betrokken landbouwers zijn actief in of aan de rand van kwetsbare (natuur)gebieden. Elke case beslaat het praktijkonderzoek naar een nieuw / alternatief /aanvullend verdienmodel voor de betrokken landbouwers. Binnen het project wordt nagegaan welk verdienmodel een toekomst biedt aan de landbouwer, wat hiervoor de randvoorwaarden en eventuele knelpunten zijn en hoe dit in gelijkaardige gebieden verder uitgerold kan worden.
- (e) Uitwerking adviesloket en kennisportaal emissies bij Inagro, gericht op eerstelijnsadvies naar landbouwers, promoten instrumenten en nuttige scans voor landbouwers, ... Binnen dit adviesloket wordt advies gegeven aan landbouwers en wordt begeleiding geboden bij de zoektocht naar technologische innovaties om de emissies op bedrijfsniveau of stalniveau te reduceren. Nuttige instrumenten, scans, technieken, ... worden gepromoot en aanbevolen op maat van het landbouwbedrijf.
- VEMIS
 - Adviesdienst luchtemissies
 - BAM
- (f) Aanwerving innovatiecoach bij Inagro om technologieën die leiden tot emissiereductie ingang te laten vinden, door begeleiding op maat (0,5 VTE)

Deze coach ondersteunt individuele landbouwers, begeleidt op hun vraag bij de zoektocht naar technologische innovaties om de emissies op bedrijfsniveau te reduceren.

- (g) PasPartout Koe (melkvee) – demoproject – sensibiliserende actie gericht naar melkveehouders in kader van de PAS. De projectpartners willen met de doelgroep melkvee aan de slag gaan om hen te sensibiliseren en te informeren rond de “erkende” PAS-technieken en -maatregelen, zowel voor nieuwe als bestaande stallen. In Vlaanderen is weinig tot geen ervaring met de technieken op de PAS-lijst. De PAS-technieken/maatregelen hebben een gekende reductiefactor, maar de doelgroep blijft met vragen zitten over inpasbaarheid op hun bedrijf en de praktische implementatie. Niet alleen het informeren van deze veehouders over de keuzemogelijkheden wordt belangrijk, maar ook het demonstreren van de haalbaarheid en de praktische implementatie van interessante technieken moet de nodige aandacht krijgen.
- (h) Opmaak van een subsidiereglement waar landbouwers kunnen op intekenen om individuele analyses te laten opmaken van hun bedrijf met een aanbevelingsrapport op maat van het bedrijf (gebiedsgericht maatwerk). De landbouwer kan een subsidie aanvragen van maximaal 2.500 euro om bestaande, bewezen en onafhankelijke analyse-instrumenten toe te passen op het bedrijf. De keuze voor het analyse-instrument wordt samen met de aanvraag tot de subsidie voorgelegd ter goedkeuring.

Acties gericht op het realiseren van de IHD's en natuurdoelen

- (i) Prioritair realiseren van groenbestemmingen en finaliseren zoekzones voor habitattypes in en rond de provinciale groendomeinen. Provincie West-Vlaanderen is beheerder van 21 provinciedomeinen, verspreid over de provincie. Bij het beheer van deze domeinen engageert de provinciale Groendienst zich om voor elke inrichting, verwerving en beheersdaad steeds de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van de aanwezige habitattypes in rekening te brengen, en hier verhoogde ambitie aan te besteden. Om actief de IHD's te realiseren wordt een ecooloog aangeworven, met een duidelijke opdracht tot het in kaart brengen, monitoren en realiseren van de IHD's
- (j) Aanwerven diplomaat landbouw – natuur, die per kwetsbaar gebied gerichte oplossingen zoekt tussen de aanwezige landbouw en de natuurdoelstellingen (gebiedsgericht maatwerk) (1 VTE) Op maat van het gebied wordt een voorstel uitgewerkt, en wordt de landbouwer actief begeleid hoe hij de doelstellingen uit het voorstel kan omzetten in de praktijk waarbij de natuurorganisaties de samenwerking met de landbouwers uit het deelgebied actief mee uitbouwen.

De diplomaat landbouw – natuur werkt nauw samen met de lokale actoren, met de landbouworganisaties, natuurpunt, VLM en ANB. Hij/zij staat in voor een open, verbindende en oplossingsgerichte communicatie en actie.

- (k) Oprichting provinciale grondenbank om actief over te gaan tot ruil van landbouwgronden om tot een optimalisatie van het ruimtelijk gebruik te komen. Om tot een duurzame / volhoudbare landbouwtransitie te komen, is een strategische grondpositie noodzakelijk. Door de oprichting van een provinciale grondenbank kan provincie West-Vlaanderen strategisch gelegen landbouwgronden aankopen en inzetten als ruilgrond om ruimte te creëren voor agrarisch ondernemerschap, maar ook om gericht te werken aan het realiseren van natuurdoelen in de omgeving van Natuurgebieden en VENgebieden.

Acties gericht op het meten en monitoren

- (l) Aankoop mobiele sensoren om emissie doeltreffend en gericht te kunnen meten.
- (m) Actieve samenwerking met Nederland – deelname aan het bestuurlijk overleg Stikstof Vlaanderen – Nederland en de verkenning van pilootprojecten (onder andere aanpak uitstoot van scheepvaart, en de opmaak van een afsprakenkader tot uitwisseling en beoordeling van de impact van stikstofdepositie bij vergunningsverlening.
- (c) Aanwerving van een onderzoeker emissies bij Inagro (1 VTE). Een deskundig onderzoeker wordt door Inagro aangeworven, om samen met ILVO en VITO de monitorings- en meetprotocollen op te volgen en daar waar nodig uit te werken naar de West-Vlaamse bedrijven. Bijkomende voorstellen en monitoringsmogelijkheden worden ontwikkeld.

Onderzoeksvraagstukken

- (n) Socio-economische impactstudie van de PAS op de West-Vlaamse economie, Waarbij onder andere onderzocht wordt wat de impact van PAS is op het Agrobusinesscomplex, en op de andere sectoren, op grondprijzen, op de invulling van leegstaande hoeses en op de evoluties van het platteland, op agrarische gronden, ...